

Zo doen wij dat: Anti-pestbeleid

Behorend bij kwaliteitstandaard	6. Sociale veiligheid (VS1) 7. Schoolklimaat (VS2)
Periode	Schooljaar: 2024-2028 Evalueren: november 2027
Verantwoordelijke	Vertrouwenspersonen en Coördinator Sociale Veiligheid

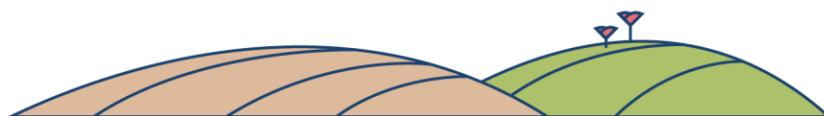
Zie ook

Zo doen wij dat:

- Beleidsplan Sociale Veiligheid

Routines:

- Stroomschema ongewenst gedrag

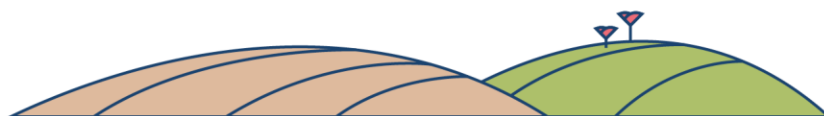

Anti-pestbeleid Den Bijstere

2024-2025

Inhoud

Het belang van een anti-pestbeleid	3
Uitgangspunt Den Bijstere over pesten	3
Wat wordt onder pesten verstaan?	3
Cyberpesten	4
Uitleg over rollen bij pesten	4
Wat doet Den Bijstere aan preventie	5
Routines	5
De gouden weken	5
De Vreedzame School	5
Het Marietje Kessels Project	6
Welke stappen worden er gezet wanneer er gepest wordt?	6
Oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)	7
Herstelgesprekken	8
Schorsing	9
Aanspreekpunt bij pesten	10
Bronnen	12
Bijlagen	13
Bijlage 1: Grondwet Den Bijstere	13

Het belang van een anti-pestbeleid

In de Wet Veiligheid op School staat dat scholen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs verplicht zijn om zorg te dragen voor een veilige schoolomgeving. Hierbij hoort het hebben en uitvoeren van een sociaal veiligheidsplan, aanwezigheid van een aanspreekpunt voor pesten, het coördineren van een anti-pestbeleid en het monitoren van veiligheid en welzijn van de leerlingen (Rijksoverheid, z.d.).

Een anti-pestbeleid heeft als doel om op school een veilige en respectvolle omgeving te waarborgen voor iedereen. Pesten kan ernstige gevolgen hebben voor de mentale en fysieke gezondheid van de slachtoffers, zoals angst, depressie, eenzaamheid en weinig zelfvertrouwen. Pesten dient daarom voorkomen, dan wel zo snel mogelijk gestopt te worden (De Castro et al., 2018).

Het implementeren van een duidelijk en effectief anti-pestbeleid zorgt ervoor dat er meteen actie wordt ondernomen wanneer er pesten wordt vastgesteld, en biedt leraren, leerlingen en ouders de tools en het vertrouwen om pestgedrag aan te kaarten. Het anti-pestbeleid helpt niet alleen om incidenten te voorkomen, maar draagt ook bij aan het bevorderen van een cultuur van respect, empathie en verantwoordelijkheid (Stichting School en Veiligheid, 2024).

Uitgangspunt Den Bijstere over pesten

Op Kindercampus Den Bijstere vinden we het van groot belang dat kinderen zich fijn en veilig voelen. Dit komt ook sterk terug in onze drie kernwaarden: ik groei, samen groeien en wereld groeien.

Bij 'Ik groei' staat de ontwikkeling van het kind centraal en de verantwoordelijkheid en eigenaarschap die het kind daar zelf over kan dragen. Om optimaal te kunnen groeien, te ontplooiën en om zichzelf te kunnen laten zien, is een veilige omgeving essentieel (NJI, z.d.).

'Samen groeien' gaat in op verbondenheid met elkaar en het creëren van een plek waar iedereen zich thuis voelt. "We zorgen samen voor een vriendelijke en veilige sfeer, die rust en regelmaat uitstraalt. Dat is belangrijk voor ons welbevinden." (Den Bijstere, z.d.).

Onder 'Wereld groeien' verstaan we de verantwoordelijkheid om samen zorg te dragen voor de omgeving waarin we samenleven. We hebben respect voor de mensen, verschillen en de wereld om ons heen.

Pesten ondermijnt de waarden waar wij voor staan en is daarom onacceptabel.

Wat wordt onder pesten verstaan?

Pesten is herhaaldelijk en opzettelijk gedrag waarmee iemand fysiek, verbaal of emotioneel schade wordt toegebracht, vaak in een situatie waarin er sprake is van een machtsongelijkheid. Bij pesten is het slachtoffer vaak niet goed in staat om zich te verdedigen tegen degene die pest (Veenstra e.a., 2005). Pesten kan zich uiten in directe vormen, zoals schelden, slaan of bedreigen, maar ook in indirecte vormen, zoals roddelen, buitensluiten of cyberpesten. Het doel is meestal om iemand te kwetsen, te vernederen of uit te sluiten (Mooij, 2010).

Cyberpesten

Met de komst van Whatsapp, Snapchat, Instagram en andere social mediakanalen is er in de afgelopen jaren een schadelijke vorm van pesten bijgekomen: cyberpesten. Cyberpesten, ook wel digitaal pesten genoemd, is een vorm van pesten die zich afspeelt in de online wereld, die vaak nauw verbonden is met het dagelijks leven. Hierbij maken kinderen of jongeren gebruik van het internet en apps om anderen te kwetsen. Dit gebeurt bijvoorbeeld door iemand opzettelijk in een negatief daglicht te stellen, nare opmerkingen te plaatsen, of een persoon bewust buitensluiten binnen een groep. Sociale media bieden eenvoudig de mogelijkheid om foto's te delen, wat cyberpesten vergemakkelijkt. De anonimiteit van het internet zorgt er bovendien voor dat pesters verder kunnen gaan dan bij traditioneel pesten (Nederlands Jeugdinstituut, 2017).

De redenen en achtergronden van cyberpesten zijn vaak vergelijkbaar met die van andere vormen van pesten. Hoewel het gedrag hetzelfde blijft, biedt de online omgeving meer manieren om te pesten. In veel gevallen zijn het dezelfde kinderen die slachtoffer worden: zij die eerder op school gepest werden, worden vaak ook online gepest (Baas, 2015).

Uitleg over rollen bij pesten

Wanneer er sprake is van pesten kunnen de volgende vijf basisrollen aan de orde zijn: pester, slachtoffer, meeloper, toekijker en helper. Deze basisrollen komen uit het Marietje Kesselsproject dat jaarlijks wordt gegeven aan leerlingen in groep 7. Bij deze basisrollen horen ook platen waarbij de rollen visueel gemaakt worden.

1. **Pester:**

De persoon die actief anderen pest. Dit kan fysiek, verbaal of online zijn. De pester zoekt vaak macht of status en gebruikt intimidatie of manipulatie om anderen te kleineren of uit te sluiten.

2. **Slachtoffer:**

De persoon die wordt gepest. Het slachtoffer is vaak kwetsbaar door bijvoorbeeld onzekerheid, een afwijkend uiterlijk of gedrag, of omdat hij of zij niet goed kan terugvechten. Het pesten heeft vaak een grote impact op het slachtoffer, zowel emotioneel als sociaal.

3. **Meelopers:**

Personen die de pester actief steunen door het gedrag aan te moedigen of zelf mee te doen. Ze willen vaak deel uitmaken van de groep en vermijden hierdoor dat ze zelf het doelwit worden.

4. **Toekijkers:**

Mensen die het pesten zien gebeuren, maar niet ingrijpen. Ze nemen een passieve houding aan, vaak uit angst om zelf slachtoffer te worden of omdat ze niet weten wat ze moeten doen.

5. **Helper:**

Iemand die het slachtoffer steunt en probeert het pesten te stoppen. Dit kan een leeftijdsgenoot zijn die opkomt voor het slachtoffer, of een volwassene (zoals een leerkracht of ouder) die ingrijpt. Helpers spelen een belangrijke rol in het doorbreken van het pestgedrag.

Wat doet Den Bijstere aan preventie

Op Den Bijstere zetten we ons volop in om de sociale veiligheid van onze leerlingen te waarborgen. Dit houdt in dat wij aan de voorkant verschillende dingen inzetten om leerlingen zich zo veilig mogelijk te laten voelen en dat we de sociale veiligheid daarnaast goed blijven monitoren. Om sociale veiligheid onder leerlingen te monitoren nemen wij jaarlijks de monitor sociale veiligheid van Vensters PO af bij leerlingen in de groepen 6, 7 en 8.

Routines

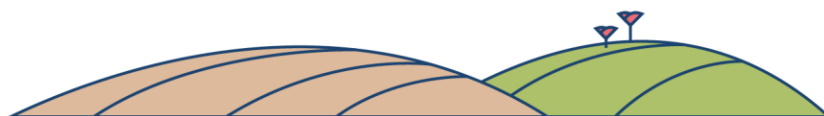
Op Den Bijstere zetten we ons in om de leerlingen een warme en vriendelijke omgeving te bieden, die rust en regelmaat uitstraalt, zodat leerlingen zich veilig kunnen voelen. We werken met duidelijke routines en afspraken die rust in de school brengen. Met routinekaarten wordt aan leerlingen, leerkrachten en ouders zichtbaar gemaakt wat wij op verschillende vlakken en in verschillende ruimtes verwachten, zodat we op een fijne manier kunnen groeien en met elkaar om kunnen gaan. Daarnaast hanteren wij een grondwet die in alle lokalen zichtbaar is. In de grondwet staan de belangrijkste afspraken waar kinderen, ouders en leerkrachten zichzelf en elkaar aan dienen te houden. In de grondwet is er expliciet een regel opgenomen over pesten: *“We vinden het niet goed als je iemand (cyber)pest of buitensluit.”* Voor de volledige grondwet, zie bijlage.

De gouden weken

Ieder schooljaar besteden we geruime aandacht aan het stevig neerzetten van een fijn, positief en veilig groepsklimaat in alle klassen. Dit doen we door in de gouden en zilveren weken expliciet in te steken op activiteiten die bijdrage aan de groepsvorming. De eerste vijf weken van het schooljaar en de eerste drie weken na de kerstvakantie is er extra ruimte in het lesrooster van alle groepen om tijd te besteden aan groepsgesprekken, energizers, samenwerkingsopdrachten e.d. Daarbij gebruiken leerkrachten kennis en vaardigheden uit het boek De Gouden Weken 2.0 van Boaz Bijleveld.

De Vreedzame School

Gedurende het hele schooljaar van groep 1 t/m groep 8 worden er wekelijks lessen gegeven uit de methode: De Vreedzame School. De Vreedzame School is een programma voor sociale competenties en democratisch burgerschap. Het programma stimuleert een positieve en sociale gemeenschap waarin duidelijke sociale en morele normen centraal staan. Het benadrukt dat we aandacht en respect voor elkaar moeten hebben en samen verantwoordelijkheid dragen voor de groep. In het programma wordt aandacht besteed aan de balans tussen jezelf kunnen zijn en de verantwoordelijkheid om anderen datzelfde recht te gunnen. Tijdens de lessen komt pesten en plagen uitgebreid aan bod, evenals hoe hiermee om te gaan. Zorg voor elkaar staat hierbij centraal. Dankzij dit programma ontstaat een klimaat van verbinding, in plaats van competitie of strijd. Het creëert een inclusieve groepssfeer waar niemand wordt buitengesloten. Dit helpt ongewenst gedrag, zoals pesten, te voorkomen (CED groep, z.d.). Vanaf groep 5 wordt er in de lessen van De Vreedzame School ook geregeld aandacht besteed aan online communiceren en worden er met leerlingen afspraken gemaakt over het omgaan met sociale media. Zo is er ook een preventieve aanpak als het om cyberpesten gaat.

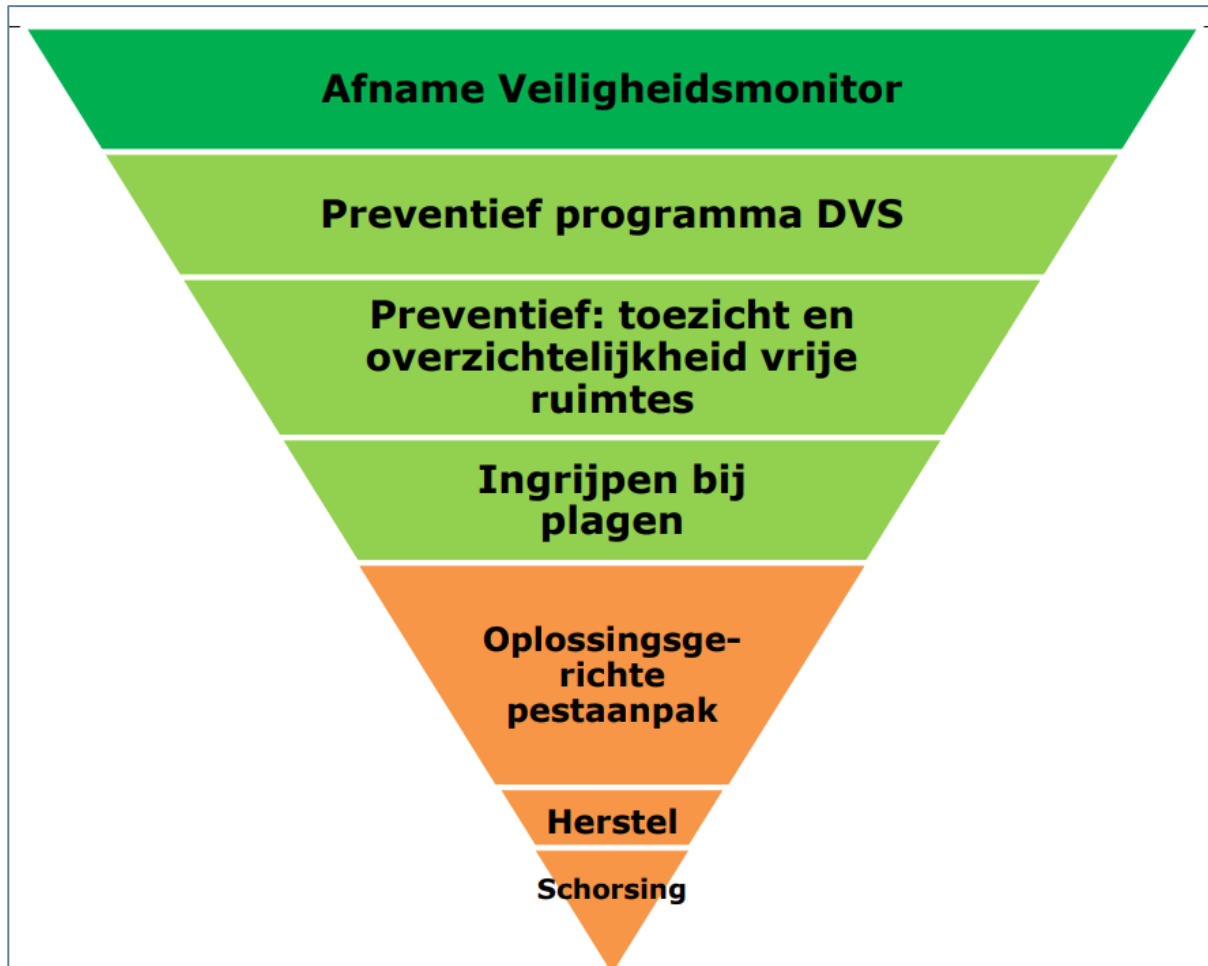
Het Marietje Kessels Project

In groep 7 nemen alle leerlingen deel aan het Marietje Kesselsproject. Dit is een preventief project van IMW regio Tilburg. Het doel van dit project is het vergroten van de fysieke en mentale weerbaarheid van de leerlingen. Thema's die hierbij aan bod komen zijn bijvoorbeeld (online) veiligheid, pesten, groepsdruk, sociale weerbaarheid, opkomen voor jezelf en een positief groepsklimaat. Tijdens het project wordt er gewerkt middels rollenspellen, groepsgesprekken en fysieke oefeningen. Kinderen krijgen inzicht in het effect van lichaamshouding en lichaamstaal. Iemand die zelfverzekerd en weerbaar overkomt, wordt minder snel als slachtoffer gekozen. De lessen starten met de basis en bouwen geleidelijk op naar uitdagendere onderwerpen, zoals hoe je iemand kunt helpen die gepest wordt. Daarnaast leren de kinderen hoe ze zichzelf fysiek kunnen bevrijden uit bijvoorbeeld een hand- of polsgreep, wat hun fysieke weerbaarheid vergroot. Door te weten dat ze in actie kunnen komen, voelen kinderen zich sterker, zekerder en minder angstig (Marietje Kessels Project, z.d.).

Welke stappen worden er gezet wanneer er gepest wordt?

Den Bijstere sluit zich aan bij de fasegewijze aanpak die De Vreedzame School hanteert. De fasegewijze aanpak rondom pesten wordt in onderstaande afbeelding zichtbaar gemaakt. De oranje lagen zijn van toepassing wanneer er ondanks een preventieve aanpak toch sprake is van pesten. De oranje lagen betreffen een curatieve aanpak en worden onder de afbeelding verder toegelicht.

Afbeelding 1: Fasegewijze aanpak bij pesten – De Vreedzame School (CED groep, z.d.).

Oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)

Als er extra maatregelen nodig zijn, gebruiken we een pestaanpak die aansluit bij de principes van De Vreedzame School: de Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA). Deze methode is gebaseerd op de No Blame-aanpak, een steungroepmethode die vaak wordt toegepast in diverse anti-pestprogramma's. De No Blame-methode wordt inmiddels met succes en op steeds grotere schaal gebruikt in diverse landen. Uit praktijkervaring blijkt dat deze aanpak zeer effectief is. In enkele Engelse onderzoeken worden succespercentages van 90% genoemd (Smith & Ananiadou, 2003).

De oplossingsgerichte pestaanpak (OPA) bestaat uit een aantal opeenvolgende gesprekken tussen leerkracht (of vertrouwenspersoon) en leerlingen. De gesprekken vinden niet alleen plaats met de gepeste leerling, maar ook met pesters, meelopers, toekijkers, helpers en andere betrokkenen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn: het is positief en oplossingsgericht, iedereen wordt verantwoordelijk gemaakt, er is geen sprake van verwijten, schuld of straf, de pester krijgt de kans om zijn/haar gedrag te veranderen en empathie wordt aangemoedigd (CED groep, z.d.). Binnen de OPA zijn vier stappen te onderscheiden:

1. **Gesprek met het kind dat gepest wordt**

De leerkracht (of vertrouwenspersoon of ander teamlid van de school) praat met het

gepeste kind over de situatie. Er wordt naar het kind geluisterd en er wordt aan het kind gevraagd of hij of zij hulp wil. Daarna wordt er samen met hem of haar een steungroep opgesteld. De steungroep bestaat uit zo'n 5 tot 8 medeleerlingen (liefst een verdeling van meisjes en jongens) die door het gepeste kind zijn uitgekozen. In de steungroep zitten leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester(s) en eventuele meelopers en toekijkers.

Er wordt in dit eerste gesprek ook aan de gepeste leerling gevraagd of hij of zij wil dat de ouders op de hoogte zijn van de gesprekken. Als een ander teamlid dan de eigen groepsleerkracht deze gesprekken gaat voeren, lichten we ouders altijd in.

2. **Gesprek met de steungroep**

Er wordt een gesprek met de steungroep gevoerd waarbij de gepeste leerling zelf niet aanwezig is. De steungroep wordt in dit gesprek uitgenodigd om de gepeste leerling te gaan helpen. In het gesprek wordt aan de steungroep gevraagd om met ideeën en voorstellen te komen, zodat het pesten gaat stoppen.

3. **Tweede gesprek met het kind dat gepest wordt**

Na ongeveer een week volgt er een tweede gesprek met het gepeste kind. Hierin wordt er gevraagd hoe het met hem of haar gaat en of de situatie veranderd is.

4. **Tweede gesprek met de steungroep**

Na ongeveer een week is er ook weer een gesprek met de steungroep. In dit gesprek wordt er aan ieder lid van de steungroep gevraagd om te delen wat hij of zij gedaan heeft om de situatie te verbeteren.

Soms moeten deze stappen meerdere keren herhaald worden om ervoor te zorgen dat er blijvende veranderingen in het interactiepatroon ontstaan. Bovenstaande aanpak is zorgvuldig uitgewerkt voor De Vreedzame School. De school kan trainers van De Vreedzame School uitnodigen om deze gesprekken samen te voeren.

Herstelgesprekken

De hierboven beschreven Oplossingsgerichte pestaanpak kan soms niet voldoende zijn of te weinig resultaat geven. Het kan zijn dat de gepeste leerling niet mee wil werken of dat de situatie dusdanig ernstig is dat er iets anders moet gebeuren. De pester kan in herhaling blijven vallen en zijn of haar gedrag niet bijstellen. Het kan ook zo zijn dat de grens van het toelaatbare in de school in het vizier komt.

Wanneer alle pogingen (inclusief hulpverlening en een laatste waarschuwing) geen resultaat hebben, zal er moeten worden overgegaan op schorsing of verwijdering. Dit ter bescherming van de gepeste leerling. Echter is een dergelijke noodoplossing nog geen oplossing van het probleem. Leerlingen blijven elkaar vaak ontmoeten in de buurt en het onopgeloste probleem kan dan mogelijk een vervelend vervolg krijgen buiten de school. Daarom wordt er voordat er overgegaan wordt op schorsing of verwijdering, nog een laatste kans aan de betrokkenen gegeven om de situatie te herstellen. Ook hierin volgen wij als school de fasegewijze aanpak van De Vreedzame School (CED groep, z.d.). We gebruiken hierbij de vorm van herstelgesprekken.

Bij de herstelgesprekken komen de betrokken partijen bijeen om de 'schade' te herstellen. Het gaat hierbij niet alleen om emotionele of materiële schade, maar met name ook om het herstel van de relatie. Bij voorkeur worden in deze gesprekken ook anderen (familieleden, vrienden of

andere betrokkenen) uitgenodigd. Bij dergelijke herstelbijeenkomsten spelen een aantal belangrijke voorwaarden mee:

- De pester en zijn of haar ouders zijn bereid verantwoordelijkheid te nemen voor het aangedane leed.
- De pester en zijn of haar ouders zijn bereid het verhaal aan te horen van het gepeste kind (en diens ouders) over de gevolgen van het pesten.
- De pester en zijn of haar ouders zijn bereid om excuses te maken.

Bij de herstelgesprekken staan de volgende basisvragen centraal (overgenomen vanuit het anti-pestbeleid van De Vreedzame School):

- Wat is er gebeurd?
- Wat dacht je op dat moment en hoe denk je er nu over?
- Wie is er door het gebeurde beschadigd, benadeeld en hoe?
- Hoe zorgen we ervoor dat iedere betrokkenen zijn of haar kant van het verhaal kan laten horen?
- Wat is nodig om te herstellen wat er is gebeurd?
- Wat leren we hierover voor de toekomst?

Schorsing

Wanneer de fysieke of sociaal-emotionele veiligheid van leerlingen, leerkrachten of ouders in het geding komt, moet er stevig worden opgetreden. Wanneer er door een extreme situatie de noodzaak is om op te treden, handelen wij naar onderstaande uitspraak uit het beleidsplan sociale veiligheid van De Vreedzame School methode (CED groep, z.d.):

“Leerlingen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (te denken valt aan: vechten, slaan, bedreigen, schelden e.d.) waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen ervoor zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken.”

De volgende stappen voor schorsing en verwijdering worden opgevolgd (eveneens overgenomen uit het beleidsplan sociale veiligheid van De Vreedzame School):

- De betreffende leerling wordt voor een dag/dagdeel buiten de groep geplaatst bij directie of andere collega.
- De ouders worden hiervan door directie in een gesprek op de hoogte gesteld.
- De directie bespreekt met de leerling hoe ervoor gezorgd kan worden dat het gewenste gedrag wel wordt vertoond en dat een dergelijke situatie zich niet zal herhalen.
- De leerling mag de volgende dag in de eigen groep laten zien dat het zich wel aan de schoolregels kan houden.

Als een dergelijke situatie zich wel herhaaldelijk voordoet, volgt er een gesprek tussen school en ouders. Hierin wordt nagegaan welke extra begeleiding en afspraken nodig zijn. Tevens worden de ouders op de hoogte gesteld van een vervolgprocedure als het gedrag niet tijdig in positieve zin verandert. Als zich – na dit gesprek – toch weer een vergelijkbare situatie voordoet, worden de ouders opgebeld en gevraagd hun kind te komen halen of de volgende dag thuis te houden. Ook dan mag het kind de dag erna weer in de groep terugkeren. De afdeling leerplicht van de gemeente en het schoolbestuur worden op de hoogte gesteld, aangezien het hier een schorsing van een dag betreft. Alleen de directie kan het besluit nemen tot schorsing en dit wordt vastgelegd in een brief. In geval van herhaling kan de school overgaan tot schorsing van

meerdere dagen. In dat geval wordt de afdeling leerplicht van de gemeente bij het vervolgtraject betrokken. Ouders hebben het recht om binnen vijf werkdagen bij het schoolbestuur bezwaar te maken tegen de schorsing.

Aanspreekpunt bij pesten

Of het nou om slachtoffers of om helpers gaat, het is belangrijk dat kinderen die pesten waarnemen, laagdrempelig aan de bel kunnen trekken. Leerlingen kunnen bij hun eigen leerkracht terecht wanneer zij om hulp willen vragen. Daarnaast is er dagelijks minimaal één van de drie interne vertrouwenspersonen aanwezig. Leerlingen kunnen de interne vertrouwenspersoon bereiken door hen direct aan te spreken, of door een briefje in de brievenbus te doen. Aan het begin van ieder schooljaar wordt er extra aandacht besteed aan de aanwezigheid en zichtbaarheid van de vertrouwenspersonen, doormiddel van een filmpje dat in alle groepen wordt vertoond: <https://youtu.be/TBpoPzthTTE>

Waar nodig schakelen de interne vertrouwenspersonen met één van de externe vertrouwenspersonen om advies in te winnen.

Wanneer leerlingen bij medeleerlingen om hulp willen vragen, kunnen zij de mediators aanspreken. De mediators zijn een aantal leerlingen uit groep 7 en 8 die vanuit de methode De Vreedzame School hiertoe worden opgeleid. Zij leren hierbij conflictsituaties, plaagsituaties en pesten te onderscheiden en weten dat zij bij pesten direct een leerkracht erbij moeten betrekken.

Van scholen wordt verwacht dat ze een teamlid (of meerdere teamleden) aanwijzen met de taak om het beleid ten aanzien van pesten te coördineren, die tevens als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert. Wij kiezen ervoor om deze taak mee te nemen in het bredere perspectief van de pedagogische opdracht van de school, en de domeinen van sociale competentie en burgerschapsvorming. De taken van een 'antipestcoördinator' zijn op onze school opgenomen in de taken van de coördinator Vreedzame School (of van de stuurgroep Vreedzame School).

Contactgegevens interne vertrouwenspersonen:

- **Mijntje van Daesdonk**
mijntje.vandaesdonk@mondiaen.nl
- **Manon Cremer**
manon.cremer@mondiaen.nl
- **Maite Muller**
maite.muller@mondiaen.nl

Contactgegevens coördinator De Vreedzame School:

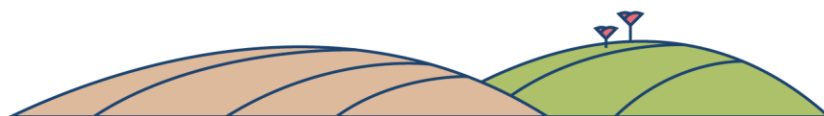
- **Maarte Steenbergen**
maartje.steenbergen@mondiaen.nl

Contactgegevens directie:

- **Beppie Smit**
beppie.smit@mondiaen.nl

Contactgegevens externe vertrouwenspersonen:

- **Annelies Spitz**
anneliesspitz@vertrouwenswerk.nl, 06-33646887

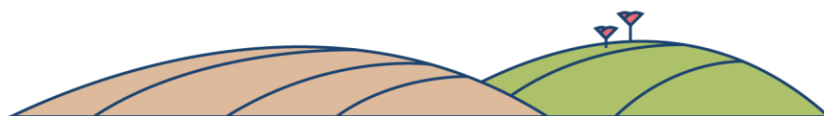

- **Roy Ploegmakers**
royploegmakers@vertrouwenwerk.nl, 06-48088774

Bronnen

- Baas, N. (2015), Samen de online wereld verkennen, een reisgids voor in de klas en thuis, Abimo Anti-pestbeleid De Vreedzame School. (z.d.). CED groep. Geraadpleegd op 10 december 2024, van [anti-pestbeleid de vreedzame school.pdf](#)
- De Castro, B. O., Mulder, S., van der Ploeg, R., Onrust, S., van den Berg, Y., Stoltz, S., ... & Veenstra, R. (2018). Wat Werkt Tegen Pesten? In opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO).
- Format beleidsplan sociale veiligheid De Vreedzame School. (z.d.). CED groep. Geraadpleegd op 16 december 2024, van [Format beleidsplan sociale veiligheid.docx](#)
- Hier staan wij voor – Onze waarden. (z.d.) Den Bijstere. Geraadpleegd op 21 november 2024, van [Over Den Bijstere - Kindercampus Den Bijstere](#)
- Mooij, T. (2010). Pesten op de basisschool. In R. Loeber, W. Slot, P. van der Laan, M. Hoeve, & D. Graas (Eds.), Misdadigers van morgen? Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners (pp. 101-108). Amsterdam: SWP.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2017). *Cyberpesten: wat is het en wat kun je ertegen doen?* Geraadpleegd op 25 november 2024, van [Cyberpesten.pdf](#)
- Smith, P. K., & Ananiadou, K. (2003). The nature of school bullying and the effectiveness of school-based interventions. *Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 5, 189-209.
- Stichting School en Veiligheid. (2024, 24 oktober). *Het anti-pestprotocol*. Geraadpleegd op 20 november 2024, van [Het anti-pestprotocol - School en veiligheid](#)
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Oldehinkel, A. J., de Winter, A. F., Verhulst, F. C., & Ormel, J. (2005). Pesten: Over ouders, slachtoffers, dader/slachtoffers en niet-betrokken leerlingen. *Kind en adolescent*, 26, 133-140.
- Veiligheid op school. (z.d.). Rijksoverheid. Geraadpleegd op 20 november 2024, van [Veiligheid op school | Veilig leren en werken in het onderwijs | Rijksoverheid.nl](#)
- Wat is MKP? (z.d.). Marietje Kessels Project regio Tilburg. Geraadpleegd op 10 december 2024, van [Wat is MKP? - Marietje Kessels Project](#)
- Wat kan ik doen tegen pesten. (z.d.). NJI, Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 25 november 2024, van [Wat kan ik doen tegen pesten? | Nederlands Jeugdinstituut](#)

Bijlagen

Bijlage 1: Grondwet Den Bijstere

De Grondwet van Den Bijstere

De kinderen, ouders en de leerkrachten van Den Bijstere gedragen zich als verantwoordelijke en actieve leden van de schoolgemeenschap

- Je bent verantwoordelijk voor wat je doet.
- Je voelt je verbonden met je omgeving.
- Je helpt mee om een positieve bijdrage te leveren aan de school.

We vinden het niet goed als

- je iemand pijn doet,
- je iemand uitscheld,
- je iemand (cyber)pest of buitensluit,
- je iets kapot maakt.

